

Настаўніцкая газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№63 (4421) СЕРАДА, 3 жніўня 1994 года

Копіт па падпісцы — 80 руб., у розніцу — 300 руб.

НГ-ІНФАРМ

БЕЛАРУСЫ ЗАМЕЖЖА НА БАЦЬКАЎШЧЫНЕ

НАСТАЎНІКІ БЕЛАРУСКОЙ МОВЫ З ПОЛЬШЫ, РАСІІ, ЛІТВЫ І ЭСТОНІІ ПАВЫШАЮЦЬ КВАЛІФІКАЦЫЮ Ў МІНСКУ

Шматлікія і супрацьстаяць 20-е стагоддзе пакідае ў гісторыі беларускага народа выразны адбуктаваўскі пахук уласнага самастварэння і рэалізацыі надзеі — спадзявання стаць роўным сярод роўных. Шлях у гэтым накірунку заўсёды быў паўнацэнным і цяжкім. Відаць, глыбока сімвалічна тое, што пачатак і заканчэнне стагоддзя адзначаны глыбокімі інтэнсіўнымі беларускага народа да ўласнай годнасці, незалежнасці і дзяржаўнай суверэнасці. Народна-пакінуці, народ-пакінуці ўсё настойлівай і ўважливой сваёй голас чалавечы, усё актыўнай пачынае ўплываць на сурэальна-агульначалавечы працэс развіцця.

Беларусі, раскіданыя дзесяцімі стагоддзямі па ўсім свеце і, здавалася б, навукаў і страцілішы не толькі сувязь з Бацькаўшчынай, але і пачуццё лучнасці са сваім народам, пакінуці і нічога раз даказалі ўсёму свету: жыць беларускі народ, жыць яго родная Беларусь. Яскравым сведчаннем таго стаў мінулагадні Першы ўезд беларусаў у свет, арганізаваны і праведзены таварыствам "Бацькаўшчына". З'езд наваў новы імпульс працы кансалідацыі беларускага этнасу, значна актывізаваў працэс фарміравання нацыянальнай самасвядомасці, абудзіў уважлівую зацікаўленасць беларусаў, якіх жылі на Бацькаўшчыне і ў замежжы. Сёння кантакты паміж імі носіць усёбаковы характар, ахопліваючы розныя сферы жыццядзейнасці грамадства.

У шырокім спектры дэлавых адносін пачаўся месца займаюць навуковыя і культурныя кантакты, актыўны ўзаемаабмен вопытам нашай педагогічнай грамадскасці. З мэтай рэалізацыі перспектываў праграмы ўзаемаасупрацоўніцтва з 20 чэрвеня па 2 ліпеня ў Інстытуце павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кіруючых кадраў і спецыялістаў адукацыі праводзіліся мэтавыя курсы для настаўнікаў беларускай мовы, якіх працуюць у навукальных установах Польшы, Расіі, Літвы і Эстоніі.

Падчас распрацоўкі праграмы курсаў кафедры беларуска-літвы сумесна з Цэнтрам "Бацькаўшчына", дэканам кіруючых работнікаў і спецыялістаў сярэдняй школы кіраваліся наступнымі прынцыпамі: пазнаёміць нашых замежных суайчыннікаў-настаўнікаў з апошнімі навуковымі дасягненнямі ў розных сферах беларускага народнаства (гісторыі, культуры, мастацтвазнаўства, мовазнаўства, літаратуры, псіхалогіі), а шэрагам інавацыйных педагогічных тэхналогій, якіх актыўна выкарыстоўваюцца ў дзейнасці лепшых школьных калектываў, устаноў новага тыпу. Акрамя таго, пачаўся была прапанавана даволі насычаная культурная праграма.

У аснове канцэпцыі павышэння кваліфікацыі, якой прытрымліваецца ІПК і на якой грунтуецца практычна ўсе праграмы курсаў, мэтрываства, ляжачае аснову прынцыпамі — комплекснасці, сістэмнасці і дыферэнцаванасці. Маючы справу са слухачамі розных спецыяльнасцей, мы заўсёды аддаем перавагу іх інтарэсам, але пры гэтым імкнемся пазнаёміць іх з напрамкамі навуковай і літэратурнай блізкароднасных накірункаў, тым самым дапамагаючы максімальна ўбагачаць веды, якіх дазваляць выйсці за ме-

жы вузай спецыялізацыі і лёгка ўпісвацца ў кантэкст сучаснага жыцця і дзейнасці.

Такі падыход быў захаваў і пры распрацоўцы праграмы курсаў для замежных настаўнікаў беларускай мовы. Менавіта таму перад гэтым выступіў адзін з вядучых гісторыкаў Беларусі прафесар А.П.Грышчэвіч, які пачаў расказаць аб асноўных этапах гісторыі фарміравання і развіцця беларускага этнасу. Загаворыўшы прафесар І.Круж абмяркоўваў праблемы актывізацыі традыцыйнай культуры беларусаў на сучасным этапе і магчымасціх скарыстання яе шматлікавата вопыту ў сучасным адукацыйным працэсе. Слушачы былі азнаёмы з прынцыпамі паводовы народнага календара, з асноўнымі каардынатамі духоўнага космасу беларусаў, з лепшымі творамі дзяржаўна-фальклору, з вопытам народнай педагогікі. Дацэнт кафедры І.М.Слесарэвіч і П.І.Лісавыя праналізавалі асноўныя тэндэнцыі развіцця сучаснай беларускай літаратуры ў кантэкстах агульнаеўрапейскай літаратуры працэсу. Вядучы ўважліва ўважліва аналіз твораў пісьменнікаў беларускага замежжа, вернутай літаратуры 20-х — 30-х гадоў, прапанавалі сваё, сучаснае прачытанне пасобных класічных твораў.

Безумоўна, значнае месца ў праграме займалі лекцыі і практычныя заняткі, звязаныя з мноствам праблем гісторыі і сучаснага стану роднай мовы. Дацэнт педуніверсітэта П.А.Міхайлаў падсумаваў розныя падыходы навукоўцаў і дзеячоў культуры да неабходнасці і шляхоў рэфармавання правапісу. Дацэнт Н.П.Дабіна абмяркоўвала шляхі фарміравання культуры мовы і тых інавацыйных тэхналогій, якіх дапамагаюць вырашыць гэтую складаную задачу.

Але асабліва ўважлівымі і карыснымі былі сустрэчы слухачоў са сваёй каліжанкай — настаўніцай беларускай мовы гімназіі №198 Н.А.Сторажавай. Гэта настаўнік-наватар, настаўнік-даследчык. Яна падрыхтавала і выдала шэраг метадычных дапаможнікаў і падручнікаў. Менавіта таму кантакты паміж ёй і настаўнікамі замежжа працягваліся не толькі ў інстытуцкай аўдыторыі, але і ў доме.

Улічваючы просьбы нашых шановных слухачоў, мы пазнаёмілі іх з экспазіцыяй лепшых музеяў горада (Я.Куліны, Я.Коласа, М.Багдановіча, мастацкага музея, музея старажытнабеларускай культуры ІМЭФ АНБ і інш.), наведвалі нашы вядучыя нацыянальныя тэатры, арганізавалі цікавую і змястоўную экскурсію па нашых гістарычных мясцінах. З асаблівай ўважлівасцю настаўнікі адгукнуліся на невялікі прэзент — некалькі кніг па гісторыі Беларусі, яе культуры, вуснай народнай творчасці.

"Круглы стол" напрыканцы курсаў засведчыў неабходнасць іпотадавага правядзення такіх сустрэч.

На развітанне госці пажадалі нам хутэй вырашыць агульнанацыянальныя праблемы, назапашваць вопыт у перабудове сістэмы нацыянальнай адукацыі, дабрабыту і пачуцця ў рабоце.

Яна КРУК,
загаворыўшы кафедры
беларусказнаўства,
кандидат філалагічных
наук, дацэнт.

Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь А.Р.ЛУКАШЭНКУ

НАКАЗ

РЭСПУБЛІКАНСКОЙ ЭКАЛАГІЧНАЙ КАНФЕРЭНЦЫІ "ПАЛІТЫКА І ВЫЖЫВАННЕ ПАД ЧАС ЭКАЛАГІЧНАГА БЕДСТВА"

Паважаны спадар Прэзідэнт!

Вы абраны народам, які ладзе жыццё сваё ў Беларусі, дзе размылася экалагічнае бедства. Гэты факт, на думку ўдзельнікаў канферэнцыі, вымагае ад Вас пэўнага ўплыву абставін, карэктаркі праграмы ўсёй Вашай прэзідэнцкай дзейнасці.

Канферэнцыя праведзена Сацыяльна-экалагічным саюзам "Чарнобыль" з удзелам розных іншых грамадскіх арганізацый, рухаў і партый. На ёй прагучала больш за 20 дакладаў, у якіх выказана вяртае занепакоенасць безаважнасцю дзяржаўных устаноў, урада, уплывовых палітыкаў да чарнобыльскіх праблем, праблем экалогіі і здароўя насельніцтва Беларусі ў цэлым.

Канферэнцыя абмеркавала шэраг напэўнах пытанняў, праблем, многія з якіх носіць прырытэжны характар: выпрацавала рэзалюцыю. Маём гонар прапанаваць яе Вам ад імя канферэнцыі ў якасці дакумента, што заслугоўвае самай высокай увагі, разгляду і падтрымкі прэзідэнцкімі службамі.

Канферэнцыя спадзяецца на Вашу асабістую прыкільнасць да экалагічных арганізацый і рухаў, якіх дзейнічаюць у рэспубліцы, разлічвае на ўзаемаразуменне і супрацоўніцтва з экалагамі ўсіх накірункаў і плыняў, прынамсі, заклікае Вас да гэтага.

У імя здароўя зямлі і здароўя народа павярніцеся тварам да небяспекі, якая тоіцца ў дэструктыўных экалагічных працэсах, што адбываюцца ў грамадстве і прыродзе навока.

Прыарытэт экалогіі павінен захоўвацца пры вырашэнні народнагаспадарчых задач.

Па даручэнні канферэнцыі:

Анатоль ВОЛКАЎ, народны дэпутат Рэспублікі Беларусь

Іван НІКІТЧАНКА, член-карэспандэнт АНБ, намеснік старшыні Беларускай сялянскай партыі

Тамара БЕЛОВАКА, урач, старшыня Беларускага камітэта "Дзеці Чарнобыля"

Уладзімір ПАЎЛАЎ, сакратар Рады Саюза пісьменнікаў Беларусі

Васіль ЯКАВЕНКА, пісьменнік, прэзідэнт БелСэС "Чарнобыль", галоўны рэдактар газеты "Набег".
(Заканчэнне на 2-й стар.).

Хто шчэ не так даўно думаў, што Палессе меншме гэткае чужацкае сугучча з дзікім, страшным, ніяк не прыдатным да яго словам "ЗОНА"?

Ні гэты стары палішчы, што пра-жыў тут сваё нішто як восемдзесці, ні малыя няздзяныя шчанюк, які ўбачыў свет Божы, лічы, учора ніяк не могучы ўдзяміць, што жыць тут — адно сабе горай, а не жыццё — яшчэ горш, бо хіба знойдзеш на чужыне месцішка роднае, любое. І вы-ходзіць так, што няма ім куды ехаць — адрававанаму маршчынам дзеду і дурнеўкаму шчанюку.

І дзе ўзяць тыя словы, каб ураж-мелі людзі і птушкі, мурашы і сабакі, рыбы і гадзі — няма вам тут больш ні шчанюка, ні долі.

Няма такіх слоў.

ЭКСКЛЮЗЫЎНАЕ ІНТЭРВ'Ю ДЛЯ "НГ"

Прафесар Алексінія Болдун: "Мы хочам палепшыць адукацыю для ўсіх дзяцей"

У Мінску, у Дзяржаўнай педагогічнай універсітэце, на прайшоўшай Міжнароднай канферэнцыі "Праблемы развіцця навуцы і адукацыі ў сучасных умовах і ўзмацненне міжнародных сувязей вучоных" прафесар Алексінія Болдун (ЗША) зрабіла даклад "Аб філасофіі да стратэгіі навучанна", які быў выслушаны з вялікай увагай. Пад час пасяджэння канферэнцыі я перадала ёй некалькі пытанняў, звязаных з праблемамі, закранутымі ў дакладзе. Праз месяц з універсітэта ў штаце Канзакт прыйшла бандэроль з адказамі сп. А.Болдуна. Так з'явілася гэтае інтэрв'ю "па перапісцы".

канскай адукацыі. Як Вы гэта рас-тлумачыце?

— У нас ёсць нацыянальныя законы, якіх падтрымліваюць, што павіны рабіць усе школы ў сэнсе бяспекі вучэння, а таксама ў адносінах да дзяцей, якіх маюць нейкія спецыяльныя патрэбы. Яны датычаць таксама накіраванасці школьнай дзейнасці і ўзроставага абмежаванняў школьнага навучанна. У рамках гэтых законаў, абліраюцца на дэмакратычныя прынцыпы нашай краіны, школы маюць магчымасць планавана за-ходзіць у пэўнай супярэчнасці з "несістэмнымі характарам амеры-

рытаваць вучнёў да адначасна дзяр-жаўных экзаменаў, якіх абавязко-вы. Вось і ўсе абмежаванні. Ва ўсім астатнім школы колькі хочучы могуць адрознівацца адна ад ад-ной.

— Як ёсць прычыны для трансфармацыі амерыканскай адукацыі?

Мы заўсёды шукалі магчымасці палепшыць адукацыю для ўсіх дзяцей. Склад насельніцтва мяняецца з міграцыяй і азіяцкіх, іспанамовых і іншых краін. Адзінкі на экзаменах паказваюць, што настаўнікі не маюць магчымасці задаволіць запатрабаванні

ўсіх вучнёў, з розных сацыяльных слаёў. Адпаведную трансфарма-цыю мы называем РЭСТРУКТУ-РАВАННЕМ. Гэта значыць, што мяняецца падрыхтоўка на-стаўнікаў, якіх працуюць з дзецьмі, арганізацыя школьнай справы, вядучае даследаванні па распрацоўцы лепшых метадаў адукацыі для педагогаў. Мы спад-зяем, што правядзення змены дэзавольна ЗША і далей быць "кан-курэнтназдольнымі" ў свеце па ўзросту адукацыі.

— У пачатку гэтага года Фонд Сораса аб'явіў конкурс заявак па- (Заканчэнне на 2-й стар.).

НГ-ІНФАРМ

ВІЦЕБСКІ МЕРЫДЫЯН

ЮБІЛЕЙ ШКОЛЬНАГА МУЗЭЯ

Пітаццацігоддзе свайго музея адзначала наваўна трыццаць дру-гя сярэдняй школы Віцебска. Гэта музей трыццаці дзесятай арміі, якая выхавала герояў. На юбілей былі запрошаны мастакі, якіх у свой час афармлялі музеі, шэфы і завады "Метон" і са штаба Віцебскай дывізіі, старшыня абласнога аб'яднання "Політэх" Л.Н.Бурава.

Музей не ўступае лепшым сталічным, тут можна убачыць выдат-ныя дыярамы, рэзкія дакументы і фатаграфіі. А экскурсаводамі тут школьніцы Волга Шкірэва, Іна Гурэцкая, Нэла Федасова. Шмат сіл аддала стварэнню музея дырэктар школы Валодзіца Ільініна Захарава.

ВЫКЛАДЧЫКІ ТАКСАМА АДПАЧЫВАЮЦЬ

Па ініцыятыве прафкама Віцебскага медыцынскага інстытута прайшоў вечар адпачынку для сем'яў выкладчыкаў, лабарантаў, іншых супрацоўнікаў. Папярэднічаў яму агляд-конкурс дзіцячых творчасці. Тут багата было малюнкаў, аплікацый, цацак, карцін, вышывак. Дзіцячы калектыв з Дома культуры чыгуначнікаў паставіў таксама канцэрт для ўдзельнікаў вечара. А затым за лепшыя работы дзеці атрымалі прызы. Былі і заахвочвальныя прызы — шакаладкі, якіх атрымаў кожны.

КОНКУРС-АГЛЯД

Конкурс-агляд школьных музеяў прайшоў у Бешанковічах. Ён паспрыў актывізацыі вясення-пакрытчаннага выхавання ў раёне, укаладаў сувязі школ з мясцовымі вэтэранскімі арганізацыямі, а так-сама амяну пераможцаў.

Першае месца заняла Астроненская сярэдняя школа, якой і ўручылі дыплом першай ступені, а таксама грашовая прэмія. Кірую тут школьным музеем настаўнік гісторыі Валодзіца Уладзіміравіч Ганчароў.

Адначасна таксама работа калектываў Ульскай і Бачэйкаўскай сярэдніх школ.

Падрыхтаваў
Уладзімір МІХНО.

ЛЕТНІ РАСКЛАД

І КІВІ, І БЕГОНІІ

Лета — гарачая пара ў тых, хто працуе на зямлі. Вельмі многа неабходна прыкласці намаган-няў, каб атрымаць добры ўраджай.

Я прайшла ў Рэспубліканскі экалагічны цэнтр навучанна, думаючы, што зараз там калёкта-працы палішчы, а дзеці на канікулах. Хто ў летніку, хто ў бабулінай асцы. Але была пры-емна здзіўлена: жыццё тут, як заўсёды, шумнае, вясёлае. Жы-вёлы ў "жывым кутку" і рыбкі ў акварыумах сытыя, дагледжа-ныя, а на градах і клумбах няма пустазелы — усё, як у добраў гаспадарні.

Я сустрэлася з дзівюма дзівічымі, што прыйшлі сюды. Іна Урбан і Лена Шчырынская — абедзве ўжо дзевяцікласніцы, прыходзяць у цэнтр чацвёрты год.

— Чаму для пазашкольных заняткаў вы выбралі менавіта Рэспубліканскі экалагічны цэнтр?

— Мы доўга думалі, куды пайсці, выбіраць. І сюды прыйшлі спачатку дзеля цікаўнасці. А ця-пер толькі тут праводзім вольны час.

— Раней вас мамы вучылі, як вырошчваць расліны, цыпер, ма-біць, самі вучыце мам?

— На прафесійным узроўні, — сміюцца дзяўчаты. — У нас вельмі добры настаўнік — Лары-са Сакалоўская. Яна дае нам не толькі тэарэтычныя веды і прак-

тычныя навукі, але і нешта та-кое, калі без зямельных клопатаў ужо нежэ сумна. Можна гэта за-вешча лобовай для зямлі?

— Як я зразумела, у кожнай з нас тут ёсць свой занятка.

— Я — Я вырощваю бя-гоніі.

— Іна: — А ў мяне ёсць свой плодowy садзік, дзе растуць лімоны, хурма, кілі, банан, ава-када, сунічнае, фітавае, кафе-йнае дрэвы і іншыя трапічныя расліны. Спадзяёмся, што хутка паспытаем экзатычныя садавіны.

— Як вы думаеце пасля шко-лы распарадзіцца сваім лёсам? Звяжакце жыццё з біялогіяй ці з аграрыям?

— Я пакуль не ведаю, — га-ворыць Іна. — Лена ў нас цудо-выны матэматык. Хутчэй за ўсё яна будзе займацца дакладнымі навукамі. Кім бы мы ні былі, ве-ды, набываюць тут, у жыцці вельмі спатрэбяцца. Я і дзяцей сваіх со-ды прыведу.

Дарэчы, Іна прыйшла сюды з маленькім брацкім. І пакуль мы гутарылі, ён з сур'ёзным выгля-дам разглядаў нейкую кветачку, задумліва вярнуўшы вуснамі, вільня, падлічваючы колькасць тыччонак і пясцікаў.

Не толькі вясковыя, а і га-радскія дзеці прыходзяць праца-ваць на зямлі. Таму ёсць упэўненасць: не будзем без хлеба.

Галіна СІДАРОВІЧ.

ГРОДЗЕНСКІ КУР'ЕР

НОВЫ ФАКУЛЬТЭТ

З першага верасня ў Гродзенскім дзяржуніверсітэце пачне дзейнічаць новы факультэт — гуманітарны. Тут будуць рыхтаваць псіхалагаў і выкладчыкаў замежных моваў для малодшых класаў.

МОЖНА І ў ПОЛЬШЫ

На працягу першых дзён змен у адукацыйных летніках воб-ласці аплываць больш як 20 тысяч школьнікаў. Усе жадаючы дзеці за ўмераную плату могуць адпачыць у суседняй Польшчы.

У КАГО БОЛЬШ ШАНСАЎ

Пяты выпуск Малабаставіцкага вучылішча склаў гандляры, повары, кандытары і прадставінікі іншых спецыяльнасцей. Але значна больш шансаў на працаўладкаванне ў выпускнікоў групы пчальніроў. Экзамен у іх абдукацыя ў жыццё.

СЛОНІМСКАЯ ФІЛІЯ

У Слоніме адкрываецца філія Беларускага цэнтра перападрых-тоўкі і працаўладкавання вяснаслужачых запаса. Тут будуць рыхта-ваць спецыялістаў па маркетынгу, менеджменту і бухгалтарскаму ўліку.

ЭТНАГРАФІЧНЫ МУЗЕЙ

У Шчучыне з дапамогай школьнікаў у хуткім часе адчыніцца этнаграфічны музей. Сярод яго экспанатаў — прадметы хатняга ўжытку, вырабы вучнёў і народных майстроў.

УПЕРШЫНЮ ў ГІСТОРЫІ

У Гродзенскім дзяржуніверсітэце ўпершыню ў гісторыі абаранілі свае дыпламы выпускнікі новай спецыялізацыі — "Польская філалогія і культура".

СТУДЭНЦКІ АТРАД

Будаўнічы студэнцкі атрад Дзяржуніверсітэта накіраваўся ў адзін з крэмскіх саўгасаў на ўборку вінаграду.

З ДЗЯТЛАВА — У ЛЮКСЕМБУРГ

50 хлопчыкаў і дзяўчынак з Дзяржаўскай школы-інтэрната па лініі Хрысціянскай місіі накіраваліся да сваёй сям'і ў Люксембург. Яшчэ 30 падлеткаў у раёна будуча адпачываць у Польшчы.

ГАСЦІННАЕ "АРЛЯНТА"

Аздараўленчы дзіцячы летнік "Арлянта", што ў Бераставіцкім ра-ёне, прыняў вялікую групу школьнікаў з Гомельшчыны.

Юры АЛЯКСЕЕЎ.

ДА НОВАГА НАВУЧАЛЬНАГА ГОДА

ПРАГРАМА ПА СПЕЦПАДРЫХТОЎЦЫ

ВУЧЭБНЫЯ ЗБОРЫ ЮНАКОЎ І ПРАКТЫКА ДЗЯЎЧАТ У ЛЯЧЭБНАЙ УСТАНОВЕ

Вучэбныя зборы юнакоў

Тэма 1. Экскурсія ў вайсковую частку — 6 гадзін.

Азнаёмленне з размяшчэннем і бытам ваенаслужацых, гісторыя вайскавай часткі, нормамі забеспячэння ваенаслужацых тэрміновай службы. Агляд казармы, вучэбных класаў і гарадкоў, спартыўнай базы, салдацкай сталовай, музея, пакоя для захавання зброі.

Азнаёмленне з узбраеннем і базавой тэхнікай вайскавай часткі. Паказ узбраення і базавой тэхнікі падраздзялення ў дэсанці.

Тэма 2. Ваенная азбука — 18 гадзін.

Арыентаванне на мясцовасці без карты. Вызначэнне бакоў гарызонту. Азімут і яго вызначэнне. Пяніцце аб арыентацыі і парадкі іх назначэння. Выбар і абсталяванне месца для назначэння ў залежнасці ад умоў. Знаходжанне цяжкіх, вызначэнне адлегласці да іх і месцаў прадметаў. Парадак дасягнення аб выніках назначэння (практычныя заняткі). Тапаграфічная карта і тапаграфічныя знакі. Вызначэнне адлегласці і круцісці мясцовасці па карце.

Меры беспяспекі на занятках з выкарыстаннем зброі. Будова, парадак разборкі, зборкі, чысткі і змазкі, падрыхтоўкі да стральбы малакалібернай вінтовай і аўтамата. Нарыхтоўка для стральбы, вытворчасць стральбы, зараджанне і разраджанне зброі. Магчымыя затрыскі пры стральбе, парадак іх устанаўлення.

Вывучэнне ўмоў і выкананне практыкаванняў па стральбе з малакалібернай вінтовай, у кіданні ручных гранат. Кідаючыя гранаты з месца і ў руху, з калена па цэлі.

Выкананне практыкаванняў па стральбе з малакалібернай вінтовай і апрабаванне стральбы па мішні з аўтамата.

Стрэл іх элементы. Перастраенне аддалення з разгорнутага строю ў паходны, і наадварт. Размыканне і змыканне аддалення. Пастраенне калі машын, пасадка і размыканне. Высадка з машын. Стравяны прыём без зброі. Азнаёмленне са стравянымі прыёмамі са зброй.

Прызначэнне, саства і ўзбраенне сучаснага нараву роты. Абавязкі дывальнага па роце і яго падпарадкаванасці. Трэнерыя па практычным выкананні абавязкаў дывальнага.

Перашпачковыя салдацкія ўменні на полі бою. Абавязкі салдата ў баі, яго экіпировка. Пераходленне пераход, загарод, заражаныя частка мясцовасці. Самаахопленне і маскіроўка акупа. Выкарыстанне ўкрывання. Самадэпамота пры раненні.

Ваенная гульня на мясцовасці "Выпрабуй сабе".

Тэма 3. Фізічная падрыхтоўка — 4 гадзіны.

Развучанне вольных фізічных практыкаванняў. Значэнне фізічнай загародкі і практыкаванняў для павышэння працаздольнасці. Правільныя беспяспекі на занятках з выкананнем фізічных практыкаванняў. Уплыў самастойных заняткаў фізічных практыкаваннямі на фізічны развіцц чалавека. Практыкаванні на развіцц хуткасці і выносливасці. Прафесіянальна-прыкладная фізічная падрыхтоўка з мэтай падрыхтоўкі сабе да вайскавай службы. Зубны ўплыў шкодных звычак на стан адураў і прыгатажэння чалавека.

Развучанне тэхнікі пераходлення пераход, скаккі ў даўжыню праз траншэю, роў шырынёй 2 і 2,5 м. Пераезд праз сцену і плот.

Перамешчэнне па лабірынтах. Тэхніка бегу на кароткіх дыстанцыях. Для заняткаў па фізічнай падрыхтоўцы выкарыстоўваецца час, адведзены на правядзенне фізічнай загародкі і спартыўна-масавых работ.

Камплексныя заняткі па адураўцы нармаў.

Кантрольныя заняткі — 2 гадзіны.

ПРАКТЫКА ДЗЯЎЧАТ У ЛЯЧЭБНАЙ УСТАНОВЕ — 30 гадзін.

- У лячэбнай установе навушчы знаяцца з арганізацыяй яе работ, выконваюць працэдурныя па догляду за хворымі:
- змена пасельнай біліны;
- догляд за хворым (абіраўне, догляд за поласцю рота, прамыванне вачэй, умыванне);
- карменне і паенне цяжкахворых;
- перакладанне хворага з ложка на каталку і санітарныя наслікі ў адураўны напрамку, на аператыўны і пераважныя сталы;
- перавозка на насліках і перавозка на каталках;
- пагузка на транспарт;
- вымярэнне тэмпературы цела, вызначэнне частаты пульса і дышання;
- накладанне кампрэсаў і гарчычнікаў;
- паставіць хворасосны баняк;
- запальванне кіслароднай падушкі і падача кіслароду;
- падача кіслароду інгальтарамі I-І, KI-3M;
- прамыванне страўніка водам;
- падрыхтоўка і паставіць ачышчальнай і лячэбнай клізмаў;
- абіраўне калы, макрот, мачы хворага для даследаванняў;
- удзел у падрыхтоўцы перавозачнага матэрыялу для стэрылізацыі;
- удзел у накладанні і зняцці бінтавых і гіпсавых павязак;
- удзел у раздачы лекаў.

ДАДАТАК 1

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЕДАЎ, УМЕНИЯЎ І НАВЫКАЎ ВУЧНЯЎ ПА СПЕЦЫЯЛЬНАЙ ПАДРЫХТОЎЦЫ

Патрабаванні базавай адукацыі (5—9 класы)

1. Азнаёмленне

- у адукацыі адвядзены, атрутных рэчываў і радыяцыі на арганізм чалавека і жывёл;
- з патрабаваннямі, абазначанымі дарожнымі знакамі і ўказальнікамі дарожнага руху, адказнасцю грамадзян за іх парушэнні;
- з патрабаваннямі правіл дарожнага руху, якіх пад'яўляюцца да вадзіцельцаў;
- з абавязкамі руху аўтатранспарту пры розным надвор'і, у залежнасці ад стану, акасі дарогі, магчымых аварыйных сітуацыяў;
- з абавязкамі паводзіў пасажыраў пры руху чыгуначным, паватарным і марскім транспартам; правіламі перамяшчэння групамі і ў калонах.

2. Дзея вяды (павінны ведаць)

- Правілы дарожнага руху для пешаходаў і веласпедыстаў; значэнне патрабаванняў дарожнай разметкі, сігналаў святлафора, рэгуляроўшчыка і транспартных сродкаў.
- Нормы паводзіў пры руху аўтатранспартам і ў метро.
- Правілы паводзіў пры дарожна-транспартных аварыях, значэнне сігналаў, дарожных знакаў пры пераходзе вуліц, дарогі, чыгуначных пуцэй.
- Правілы паводзіў пры пажарах: у кватэры, доме, школе, у грамадскіх месцах і ў іншых умовах.
- Вогнеабеспячэння рэчывы і матэрыялы.
- Правілы абыходжання з бытавымі электрапрыборамі і газавымі плітамі. Парадак выкарыстання пераходных сродкаў пажаратушэння пры пажарах у памяшканнях, узатрынутай аднаквасі, электрапарты і прыбораў. Патрабаванні пажарнай беспяспекі ў жылых дамах, памяшканнях школы, на гарышчы, у падвалах.
- Парадак паступлення і значэнне сігналаў і інфармацыі штабоў ГА і дэкані па іх.
- Месцы размяшчэння ўкрыванняў і сховішчаў, шляхі праходжання ў іх. Парадак паводзіў у сховішчах. Будова індывідуальных сродкаў аховы, парадак карыстання імі.
- Правілы асабістай гігіены, асабліва ў выкананні ў забруджаных, заражаных раёнах.
- Выправаўныя ўменні (павінны ўмець)
- Весці сабе на вуліцах і дарогах, чытаць і дзейнічаць у апаветнасці з патрабаваннямі дарожнай разметкі дарожных знакаў, сігналаў святлафора і транспарту.
- Весці сабе пры пажарах (і ў час навалыні) у лесе, у будынку, ва ўмовах павышэння радыяцыйнага фону, па сігналах і інфармацыі штаба ГА, у сховішчах і ўкрываннях; карыстацца сродкамі індывідуальнай аховы; карыстацца электра- і газавымі прыборамі; парадак вызваў аварыйных службаў (пажарнай, хуткай дапамогі, міліцыі, штаба ГА).

10—11 класы, прафесіянальна-тэхнічныя і сярэднія спецыяльныя навучныя ўстановы

Юнакі з патрабаваннямі Законаў Рэспублікі Беларусь "Аб абароне", "Аб усеагульным вайсковым абавязку і праходжанні службы"; з традыцыямі народа Рэспублікі Беларусь па абароне Бацькаўшчыны, Узброеных Сіл, з гісторыяй узасмаадабненні паміж ваенаслужацымі, вайсковымі авантэ, узнікнення і развіцця зброі і ваеннай тэхнікі; з узбраеннем і базавой тэхнікай вайскавай часткі, размяшчэннем, жыццём, бытам, нормамі забеспячэння асабовага саства УС Рэспублікі Беларусь; з Палажэннем аб Базавым Сігнэ вайскавай часткі, з патрабаваннямі нармаў на па фізічнай падрыхтоўцы малодша салдата. Дзяўчаты. З правіламі догляду за хворымі, абору відальнасці, калу і забору крыві для аналізу, правядзеннем прафілактычных лячэбных працэдур.

Магчымыя крыніцы, фізічныя ўласцівасці і прыкметы з'яўлення адвядзены, атрутных рэчываў, радыяцыйнага апраменьвання, іх уздзеянне на арганізм чалавека і жывёл;

паводзіны чалавека ва ўмовах радыяцыйнага, хімічнага і біялагічнага забруджвання і заражэння.

Спосабы аховы

Паражэнчыя фактары адураўных выбухаў, іх уздзеянне на чалавека, прадукты харчавання, прыборы і механізмы.

Пяніцце аб знецім і ўнутраным апраменьванні. Значэнне доз апраменьвання. Магчымыя вынікі ўзнікнення праміявай хваробы.

Спосабы аховы і прыёмы аказання першай дапамогі пацярпелым і пашкоджаным пры аварыях, катастрофах і стыхійных бедствах. Акрамя гэтага: юнакі.

Канстытуцыйныя правы і абавязкі грамадзяніна па абароне Рэспублікі Беларусь; назначэнне УС і іншых узброеных фарміраванняў Рэспублікі Беларусь, іх саства.

Абавязкі прызыўніка і парадак праходжання службы салдатамі.

Парадак узасмаадабненні паміж ваенаслужацымі. Патрабаванні да ваенаслужацых па службе.

Патрабаванні ваеннай прысягі. Назначэнне і агульная будова збору узбраення матэрыялаў адукацыі.

Агульная будова і парадак работы з прыборамі хімічнай і радыяцыйнай разведкі і кантролю. Меры беспяспекі пры абыходжання з адвядзенымі і выбуховымі рэчывамі, са зброй і выбуховымі прыладамі.

Дзяўчаты. Змест першай медыцынскай дапамогі ў ачагах паражэння, пры траўмах, алёках, абмаражэннях, непрытомнасці; для ўзнаўлення дышання і работы сэрца.

Дзейнічаць пры пажаратушэнні; аказваць першую дапамогу пры паражэнні электрарэчывамі, абмаражэннях і атручэннях, павялічваючы ахоўныя ўласцівасці вопраткі; кватэры, класа, рыхтаваць ватна-марлевую павязку, ахоўныя маскі, выкарыстоўваць індывідуальныя сродкі аховы для выражання пашкоджаных і пацярпелых; падбіраць працавага, карыстацца індывідуальнай аптэкай, УПТ; дзейнічаць у экстрэмальных умовах. Акрамя таго: Юнакі. Выкарыстоўваць падручныя сродкі тушэння, карыстацца вогнетушчыцамі ў розных сітуацыях, пры ўзгаранні электрапарты і прыбораў; дзейнічаць пры павяданні гарызонту выдасці на вопрыткі і цэлі; выконваць абавязкі старшага пры арганізацыі аховы ў экстрэмальных умовах: пры пажарах, аварыях, стыхійных бедствах і катастрофах, пры правядзенні эвакуацыі; арыентавацца на мясцовасці па кампасу, небесным сцяжкам, мясцовым прадметах;

выжываць у экстрэмальных умовах (у лесе, на балоне) у адзіночку і ў групе (псіхалагічная сумашчальнасць), пабудоваць часовае жыллё (укрыццё), здабываць ваду, рассяці і захаваць хасцёр, здабываць і скрываваць у ежу расліны, ягады, грыбы, парасткі і г.д.

Перадвядоўваць складаную для праходу месцы, водныя пераходкі; уладальнічаць у правядзенні выратавальных работ пры аварыях, катастрофах і стыхійных бедствах; хімічна ў адураўцы; правядоўваць прыборы кімчнай і радыяцыйнай разведкі і кантролю; правядоўваць чыгуначную санітарную ўспрыскаўку; дэзаветую, дэзактывую, дэзінфекую, дэзінсектую; абыходжання са зброй і боепрыпасамі, вёсці сабе ў шпі і на атыяжных рубжы; вёсці прызыўную стральбу па мішнях з пневматычнай і малакалібернай вінтовай;

абараніць сабе і сабра ад нападу ў розных умовах: на вуліцы, у транспарце, у пад'ездзе і г.д.; выконваць нармаўны.

Дзяўчаты. Выконваць мерапрыемствы па прафілактыцы інфекцыйных захворванняў; выкарыстоўваць і прымяняць прасцейшыя сродкі і лекавыя рэчывы пры аказанні першай дапамогі; выконваць абавязкі медыцынскай сестры Таварыства Чырвонага Крыжа.

ДАДАТАК 2

УМОВЫ ВЫКАНАННЯ СТРАЛЬБЫ З ПНЕУМАТЫЧНАЙ І МАЛАКАЛІБЕРНАЙ ВІНТОВАК, АЎТАМАТА І Ў КІДАННІ РУЧНЫХ ГРАНАТ

Практыкаванні па стральбе з пневматычнай вінтовай

- 1-е практыкаванне
Паль — белы аркуш паперы памерам 12х12. Адлегласць да цэлі 5 м. Колькасць пулек — 8/3 пробных, 3 зліваючы. Час на стральбу неабмежаваны. Становішча для стральбы — сядзячы з апарой ложкаў аб стол і ўпор. Аднака вызначаюцца па падданні ў ліст паводу пуляк у габарыта "выдатна" — 5 см, "добра" — 6 см, "здавальняюча" — 7 см.
- 2-е практыкаванне
Паль — мішні ба. Адлегласць да цэлі — 10 м. Колькасць пулек — 3. Час на стральбу неабмежаваны. Становішча для стральбы — лежачы з упору. Аднака (паразіц цэлі): "выдатна" — трыма пуляк, "добра" — дзюма, "здавальняюча" — адной пуляк.
- 3-е практыкаванне
Паль — мішні ба. Адлегласць да цэлі — 10 м. Колькасць пулек — 3. Час на стральбу неабмежаваны. Становішча для стральбы — лежачы з упору. Аднака (выбіц ачкоў): "выдатна" — 20, "добра" — 16, "здавальняюча" — 12 ачкоў.

Практыкаванні па стральбе з малакалібернай вінтовай

- 1-практыкаванне
Міша — грундная фігура з кругамі (мішні 4), зменшаная ў 4 разы, на шыце 50х30 см. Адлегласць да цэлі — 25 м. Колькасць патронаў — 3 шт. Час на стральбу неабмежаваны. Становішча для стральбы — лежачы з упору.
- Аднака: "выдатна" — выбіц 25 ачкоў з нападаннем у фігуру, "добра" — 20, "здавальняюча" — 15.
- 2-е практыкаванне
Паль — багучая фігура, мішні 8, зменшаная ў 4/8 разоў, нерухомая. Адлегласць да цэлі 50/25м. Колькасць патронаў — 3 шт. Час на стральбу неабмежаваны. Становішча для стральбы — лежачы з упору.
- Аднака: "выдатна" — паразіц мішні трыма выстраламі, "добра" — дзюма, "здавальняюча" — адным.

Практыкаванні па стральбе з аўтамата Калашнікава

- Паль — грундная фігура з кругамі (мішні 4) па шыце 0,75х0,75 м, нерухомая; шчыт устанавіваецца на ўзроўні паверхні зямлі (без прасеку). Адлегласць да цэлі — 100 м. Колькасць базавых патронаў — 3 шт. Час на стральбу неабмежаваны. Становішча для стральбы — лежачы з упору.
- Аднака: паразіц цэль і пры гэтым выбіц на "выдатна" — 25 ачкоў, на "добра" — 20, на "здавальняюча" — 15 ачкоў.

Практыкаванні ў кіданні ручных гранат

Кідаючы ручнай асколкай гранаты з месца. Паль — тры атакуючыя стралкі — раставяныя фігуры (вышыня 8) устанавлены ў абазначаным габарыце на адкрытай мясцовасці (плішчадцы) па фронту 10 м і ў глыбіню 5 м.

Габарыт развіваецца па глыбіню на 3 часткі; цэнтральную (глыбіней 1 м), бліжнюю і далёкую (глыбіней 2 м). Мішні ўстанавіваюцца так: дзе — па бакавых краях цэнтральнай часткі і адна — у сярэдзіне далёкай часткі.

Далёкасць да цэлі — 25 м. Колькасць гранат — 1 балванка.

Становішча для кідання: стаячы з акупа са ступенічкі.

Аднака: "выдатна" — за павяданне ў цэнтральную частку габарыта; "добра" — за павяданне ў далёкую частку габарыта, "здавальняюча" — за павяданне ў бліжнюю частку габарыта.

СВЕТАПОЛІД

СУРАГАТЫ СВАБОДЫ,

або ВОЛЬНАЕ ЭСЭ АБ ШЛЯХАХ ДУХОЎНАЙ НЯВОЛІ

М з вамі выдатна апавяданне, ці не прада? Не абавязкова ў палітычным, а ў жыццёвым, псіхалагічным сэнсе. Унутрына, ад нараджэння. У гэтым ледзь ці не адзінае наша задавальненне годнасці. Гэты — апавяданне да жыцця. Гэты — да калектыву. Хтосьці — да жонкі. Парахца ў падарожжы — да хімаў-праходжых. У будзёныя грамадзянін у пуберы — да часоці больш агульнага, "да іх". Гэта ўжо амаль палітычная апавяданне (у першым набліжэнні пубер сядзе за парламентам). Ну і, вядома ж, мы ўсе апавяданне да тых, хто намерсе. А яны, яны — да саміх сабе. Не апавяданне — хто ж?..

Сябры, цудоўны наш саюз — ва ўсеагульнай, роўнай і ледзь ці не абавязковай апавяданні. Увесь наш народ, як адзін чалавек складае вялікую партыю апавяданні. Да каго, нарэшце — да самота сабе?..

У такой шырокай, разгалінаванай а'зям павінны быць карані. І яны ёсць, яны ў нашым генетыцы. Прыгладзем нашу заўсёдную патрыю "да нашых дзядуш". Прашчыны нашым выміралі сабе старасту, каб назаўтра паддэкліваць з яго базэлазасці. Ламалі шытку перад панам, з-пад крыса пахучаючы фігай. Веселіны. Спраўды сваёбодлівы народ. Апрача жартаў, была, была ў нашай прыродзе яна, заўсёда на свабоду думкі і духу. Але планка ўзнята ("пакаль") не была. Духу не ханіла.

Такім чынам, апавяданнінасць — як фізічна Свобода. Як і сума, у катэгорыі, як ва ўсёго ў тліенным свеце, ёсць тры галоўныя перыяды: нараджэння, росквіту і смерці. І калі мы не рызычым сказаць, што Бог памёр, то зафіксаваць устойлівае ўражанне аб смерці Бога катэгорыі Свободы, яе духу, яе аніла-хавальніца — маем поўнае права.

Знасілася слоўца. Выдахлася, як цудоўнае, даровае імя. Па нашай беднасці знаходзім мы ўзамен нейкую запчастку, якая больш-менш, на жока, быццам падыходзіць. Не шчырэц ж прыродзе пустаці. У свой сацыяльна-псіхічны механізм сумем замест Свободы — яе, апавяданнінасці. Рышлі, шумячы машына — йтуе работу. Што ж, уражанне таксама — часоці дна вярта...

Памёршы, катэгорыя Свободы пачала разгалінацца на нашых ачах. Першы прадукт разгалінення — праслаўлена ідэяна іпсіунасці, акая роліца мазгавой размакчання. Паглядзіце на парламента, ітутую кроплю, у якой адлюстроўваецца ўвесь народ. Мы пераконаваемся, што любая большыня звыканна дыскусія не можа абдымацца без тэрміналагічнага дара ў галаве, пераконаваемся, што грамадска-культурныя традыцыі — не пусты гук.

Правільна, калі няма культуры, нічога няма. Слухайце, а дзе нашы майстры готыі самай культуры? Не, яны нікуды не алінілі, куды яны падзеюцца. Але даўнае ўражанне ад іх а'зю народу: яны выступаюць у ролі нейкага дэкарэтунага фону, атрыбута афарення. Так і бацьчына сцэнарыі: "Заснопа адчыняецца. На сцене — азерца, воблака, вежа, дзясць культуры. З'яўляюцца героі дзеі..." Дзясць культуры — як элемент мізансцены... Прада, на іх таксама часам выбірае веру, і яны дазваляюць сабе ўтолас некалькі думак. Але зааслілі пахнулі. Або адносна моўнай праблемы. Сінтэзаваць нават гэтыя два неумудрагелісты падходы — ужо цяжка. У жока боку — сваё апавяданнінас галазінне, а адвольна абыходжання з галазіннямі не прынята.

Не кажучы ўжо аб выдачы на-гара канцэптуальных прапановаў па авалоданні культурнай сітуацыяй. Здаецца, каку і карты ў рукі, як не высокапашаную Міністэрству культуры і да т.п. Але эню ж, складаюцца

ўражанне, што многія работнікі культуры пайшлі ў глыбокае падполле. Вядома, дзікі рынак можа быць. Але дайка культура?..

Высвятляецца, што і сама ж наша частка апавяданнінасці, акой мы сабе цешым, у сваю чаргу — халтурная ідэіфікацыя. Захоўваецца толькі тон, пфас, ітананайшым прыём. Па голасу толькі і адына, па звычочных вачах — чалавек супраць. Ён — кляйміць. Гэты адмоўны энтузіязм ("Ды не згодны аі") становіцца проста сумным. Так, усё — паддзіліць. Спрачка толькі ў тым, пароўну ці не пароўну. У нас гэта называецца філасофіяй дэяржаўнага будаўніцтва.

Зрошты, даме мудрай і таму крыху закуднай па празванню дыялектыка заўсёды трэба ўзяць уагу. Апавяданнінасць, як параджэнне свабодалюбства, мае безумоўна дабраторны бок. Інтэлігенцыя апавяданнінасць — па вызначэнні. Адна справа, калі апавяданнінасць ідзе па павароўным, разбуральным шляху, ішная — калі гэты шлях высокадакзана — у духу тых жа "Вехаў". (Гэты збор артыкулаў спатрыбуе б кожнаму палітыку ў якасці настольнай кнігі).

"Учарашні рэвалюцыянер, які гаварыў на сходы атыянціўнаму прамону, сёння ідзе на экзамен і, каб "праскочыць" без ведаў, звартаецца да вартых жалю, падманных прыёмаў; адказваючы на экзамене, балее і ледзь не дрывіцы; "праскочыўшы", ён эню саманадзейны і "горды". Устаўца ў "проста пазіцыю", вядома, лядчы, чым проста рабіць. Плюс да ўсёго апавяданнінасці, ні для каго не сакрэт, часта выкарыстоўваецца проста як кар'ерскай ход. І гэта асабліва сумна. Што ж датычыцца ўласна апавяданні ў Вяроўным Савеце, то гэтая назва ў многім выпадкова. У многім гэта толькі факт барацьбы за ўладу — за выключэннем выпадкаў сапраўды духоўных і прынцыповых.

Апавяданнінасць, як палітычная структура, выконвае вельмі неабходную роллю разбоджвання таго наменсклурнага балота, у акім Беларусь патулае. Роля апавяданні, як рухавіка прагрэсу, была б яшчэ больш пераканаўчай, калі б не была яна прамерна публіцыстычнай. Але такія нашы звычочныя ўмовы. Наогул, рэдама наша спактавалася па сумеленых людзях на чале яе. Уваўдзца, лідэр апавяданні — шыры ў сваім патрыятызме, а гэта даровага кашце.

Але які надаць духоўнасці, працэдольнасці нашай генетычнай апавяданнінасці? Пытанне пытаньняў. І не абысціце тут без слоў аб паглыбленасці ва ўзыходжання, без слоў пра самаудасканаленне. Па вялікаму ж рахунку апавяданнінасць мае сэнс толькі ў адноснах да сабе, да нашай павароўнасці.

Не хадзіце шырокімі варотамі, не хадзіце... Але акія цяжка, бытавыя шліхі да спасціжэння гэтых абкатыных "вучылісці". Недапушчальна ж духоўнае будаўніцтва Адраджэння зводзіць толькі да прыватных пытаньняў. Інакш — прафанацыя, інакш — тупік.

Гульня ў апавяданнінасць асабліва выразна адлюстроўваецца ў нашай прэсе. Ну хочацца быць у згодзе з часам, ну што ж тут зробіш. Алаванання магчымысцю набраць лёгіка "ачкі", мы і не заўважым, што даўно прыгнотуваем і на даражы маглах, і на сваім тонары, і на самім сэнсе існавання. Як бы — і не да гэтага. Не той у нас зараз "настрой". Так хворым старчай бледнай хваробай толькі і застаецца гаварыць аб адсутнасці яго, "настрой". Выліваецца гэта ўсё, у лепшых сваіх нарынтах, у ёрніцтва публіцыстычнага тону. І ўсё б нічога, разнаволенасць — справа яеёлая. Аднак ёрніцтва адносна жахавства народа, функцыянальнага бясціла яго

ўладароў, адносна выраджэння, вымірання!.. Што нас густ падводзіць, ці то павароўнасць у культуры, а, можа быць, проста бядухоўнасць у самым прамым значэнні гэтага слова. Дарэчы тут і хрэстаматычная вопаведь талстоўскага Балконскага лакейсту ўскалікага выскаляння над беднымі раліямі.

Памітаецца: толькі той дастойны ішчыца і свабоды, хто кожны дзень ідзе ва іх у бой. Для нас з гэтага высакорнага сэнсу застаўся адна фраза. Смак да Свободы агублены. Пяніцце — агублена. Мы ўжо саромемся гаварыць аб ёй як аб духоўна-асобаснай катэгорыі. А ці можа быць свабоднай краіна з несвабодных, перагнаволеных людзей?

Свобода асобы, свабода меркаванняў... Меркаванні і погляды расставлены намі па двух-трох неумудрагелістых, вульгарна-жорсткіх пазіцыях. Абдылася смешная і бедная класіфікацыя поглядаў. "Дэмакрат" і "кансерватар

